

Ametiühisusline kuukiri

Ilmub 1 kord kuus.

Toimetuse aadress: Tallinn, Lembitu nr. 4, krt. 4. — Talitus S. Brokumägi 4.

Nr. 11/12 (44/45)

Juuli 1926.

IV. aastakäik

Töölise palgaküsimus.

Cesti töölise majandusline seisuford on juba kauemat aega väljakannatamatu. Töölised on pool näljas ja kannavad wiimased hilbud ära, mis endistest aegadest jäänud. Kõik perekonna liikmed, kes wähegi liigutada juudawad on sunnitud oma jõu tööle rakendamata, korralikust laste kasvatamisest, nende terwise hoidmisest, loomulikust perekonnaelust ei saa juttugi olla. Ka korraliku korteri soetamisest ei ole juttu. Korteriid kuhjatakse täis mitte üksi sellepärast, et neid saada ei ole, waid ka sellepärast, et perekond korteri üüri tasuda ei suuda ja sunnitud on pidama kaasüürilisi, kui halwawalt see ka perekonna elule ei mõju.

Kui tööliswanemad minewaasta elatisalammäärade kulud kuu kohta wälja arwastid, siis selgus, et meie tööline teismisest enam kui faks korda vähem palka saab, kui tal kõige hädawajalikeks ülespidamise kuludeks tarwis läheb. Meie töösturid on töölise palkadasele wäljasuretamisele asunud. Nad ei jalga ise, et meie palgad äraelamist ei võimalda. Kuid nad ei tõsta neid ka elatisalammäärani. Miks? Töösturite seletuse järelle töötawat meie tööstus kahjudega! Kui lugeda aga pealiskaudseltki meie tehaste aruandeid, mis „Kiigi Teatajas“ nende endi poolt wälja kuulutatud, siis selgub, et hoolimata püüetest oma kasusid warjata, näitawad nad siiski weel suuri kasusid!

Nii oli Lutheri wabriku poolt näidatud puhaskasu 1924 a. — 16.313.282 mk. 37 penni ja 1925 a. juba 20.799.023 mk. 71 penni. Ühe aastaga on puhaskasu 4½ miljoni wõrra tõusnud! Sellest puhtaskasust on „heategewaks otstarbeks“ antud 1925 a. 2 miljoni (peale paiufikapitali, mis 2½ miljoni wälja

tegi). Kas ei ole naerumäärt! Töölise näljapalkade arwel aetakse 20 miljoni puhaskasu kokku, millest jätkub mingisuguseks imelikuks „heategewaks otstarbeks“ 2 miljoni anda, kuid oma enda töölised saawad palka, mis neid sunnib heategewate asutuste poole abi järele pöörama!

Iga korralik tööstur peaks eestkätt oma töölise seisukorra parandamise eest hoolitsema, kui tal ülemäärasteid tulusid on. Meil aga tehakse töölise nälja kulul heategewust!

Samuti näitas Johanson wabrik 1924 a. — 2.058.727 mk. 48 pn. puhaskasu ja 1925 a. — 3.402.221 mk. 56 pn. — seega on puhaskasu ligi 1½ miljoni wõrra tõusnud.

Põhja paber- ja puupapiwabrikul oli 1923 a. 25.413.676 mk. 82 p. puhaskasu ja 1924 a. 55.963.382 mk. 10 penni, — seega 30½ miljoni rohkem. Seal juures hädaldatakse tööstuse tagurpidi minekust ja kaewatasse, et töölisele võimalust ei olewat palka jid maksta!

Need on ainult mõned näited. Kuid ei ole saladus, et näiteks meie tubakatööstus, kes oma töölisele otse nüruseid palkasid maksab, oma põhikapitali kasude arwel mitmekordseks on teinud, sama lugu on „Kauaniidiga“ ja paljude teistega. Töölised aga pingutagu rihma, sest meie töösturite kasuahnitsemisel ei ole piiri!

Töölised aga ei suuda streifigi korraldada! Miks? Meie töösturid on osanud kogu kodanlise seltskonna toetusel töölist werest tühjaks lasta, tema ametiühisused purustada, tema paremad eestwõitlejad wangimajja paigutada ja teda mahalaskimiste ja poliitiliste tagakuulamisestega ära hirmutada. Kodanlus otse meelitab töölist kommunistlikesse organi-

latsoonidesse, et tal ettekääne oleks julgemaid ja wahwamaid töölisi jälle kahjutuks teha! Mida nõrgem aga töölisklass, seda julmimalt võib tööstur töölisi ekspluateerida, rõhuda, tema wiimase jõu ja terwise oma rahakotti välja pigistada. Kuid ainuene tee tööliste seisukorra parandamiseks on meil samuti nagu maailmas — tööliste streik — see on wõitluse tee. Alles siis kui tööline oma raske rufika suudab töösturi raswase nina alla tõsta, suudab ta töösturi kasuahnusele piire panna ja teda sundida palgaid parandama.

Tööliswanemad jätuwad juba üle aasta ministeeriumi wahet. Kutsutakse komisjone kokku. Wabrikantide ühise ehitajad ajawad segast juttu, et aga palga tõstmise küsimust edasi wenitada. Ja küll nad juba nii kaugele wenitawad, kuni wiimane kannatus töölistel katseb. Kuid tööliswanematel ei ole teist teed palga asja liigutamiseks kui nõuda wiimaks selget wastust wabrikantide ehitajailt ja walitsuselt. See wastus näitab töölistele, mis neil sealt poolt oodata on! Sellepärast eitas Tallinna tööliste wanemate üldkoosolek töö-hoolekande ministeeriumile järgmise märgufirja:

Nasta on mööda, kui tööliste wanemad ehitajid töö-hoolekande ministeeriumile märgufirja, kus selgitajid, et töölise elamistingimused praeguste palgade juures tööliklassile äraelamist ei võimalda. Nende palgade juures nälgiwad ja kiratsewad töölispered, seni, kui nad haigustele ja surmale ohwriks langewad.

Nii segakomisjon, mis peale märgufirja ehitamist 23. juulil l. a. kokku astus kui ka ministeeriumide waheline komisjon, kust töölised ja ettevõtjad osa wõtsid 18. nowembril minewal aastal leidsid, et praegused palgad äraelamist ei võimalda, kuid otsuseid, millistel oleksid tegelikud tagajärjed olnud, need komisjonid wastu ei wõtnud, seega ei olnud nende komisjonide tööl mingit tagajärge ja töölise seisukord jäi endiselt wäljapääsmatuks.

Wahpeal on asutud riigi ettevõtetes töötawate töölise palgade korraldamisele, mis aga töölisi ei rahulda ja misjulguste normide kohta tuleks läbirääkimisi

jatkata, eratevõtetes töötawate töölise palgad püüwad aga endistena.

Peale selle teatas härra töö-hoolekande minister minewal talwel, et hooaja töölised peaksid niipalju suwel teenima, et nad selle palgaga talwel wõiksid ära elada. Riigil on käimas terve rida hooaja töid, ja sellepärast tuleks ka nende palgade normeerimisele otsekohe asuda.

Sellepärast pöörawad ülemal nimetatud wabrikute wanemad töö-hoolekande ministri poole ettepanekuga, uuesti kokku kutsuda töölise ja ettevõtjate waheline segakomisjon seisukoha wõtmiseks palgade tõstmise küsimuses töölise wanemate poolt minewa aasta esitatud palga normide alusel.

Töölise wanemad jääwad wõtama, et walitsus töölise raskest seisukorrast aru saab ja oma mõju awaldamata ei jätta töölise palgaolude parandamise teostamisel.

Segakomisjoni koosolek oli 29. juunil ja jälle wana laul. Töösturite ehitajad wirisid kõrwalistest asjadest, et aga palgaküsimust edasi wenitada. Nemad oleks kõige parema meelega näinud, et segakomisjoni üldse ei oleks kokku kutsutud. Misjaoaks puudutada piinlikku küsimust, et tööori ka inimwäeriliselt elada tahab! Warjamata pahameelega awaldas wabrikantide ehitaja hra Oja imestust, et ministeerium töölistele nii lahke ja wastutulelik olewat, et komisjoni kokku kutsus! Wabrikantide ehitajad paneks muidugi ka wanemad tresside taha, kaotaks wanemate instituudi üldse ära, nagu Balti-Puuwilla wabrikus tegelikult juba on läbi wiidud ja nojiks rahulikult oma ülemääraseid kasusid. Siis oleks töölisperes surnuaia waitus ja näljane tööline orjaks kuni ta enneaegu kokku wariseks, et oma kehwide ja wiletate omaste ülespidada jääda, wõi nende puudumisel oma wiletjale eluse wägiwaldne lõpp teha.

Kuid ärge lootku töösturid, et töölise jõud lõpuliselt on murtud. Töölised ei lasse end orja seisukorda suruda ilma wõitluseta. Töölistel tuleb kiires korras asuda ametiühisuste asutamisele ja kui meie tööstus elujõuline on, siis sunniwad töölised tööstureid omale niijugust palga maksma, millega inimwäeriliselt elada võib.

Ametiühisusline liikumine ja 8-tunniline tööpäew.

Peter Grassmann.

(Saksa üldise ametiühisuste liidu asetatitem esimees).

Sga maa töölisklassi seisuford oleneb vähem ära wastawa rahwa poliitilistest wabadus-test, kui jellest mõjuwõimust, mis töölistel on fogu majanduselu kohta. Kui tähtis ka ei ole walimisjedel, mille tööline walimiste ajal jotsiaalse elu edendamiseks walimiskasti wisab, kuid kestwaid tagajärgi, nimelt **fundida rehendamada ja austama** jotsiaalseid-edumeelseid jeadusi, juudetakse ainult seal, kus tööliste majanduslikud organisatsioonid — ametiühisused — tugewate teguritena jeadusandlust ja walitsemist edasi tõukawad ja kontrollseerivad.

Seadused panewad suuremal ajal juhtumistest ainult paberile jeda, mis tegelikult töölijed on juba juutnud kätte wõita.

Sama lugu on ka tööpäewa liihendamise küsimusega.

Kui peale ilmaajaja lõppu terwes reas maa-des kahesjatunni tööpäew ühel wõi teisel kujul jeaduslikult kindlustati, siis oli jee vähem poliitiliste jündmuste tagajärg, wõi ettewaatus abinõu nute pöörete ärarõidmiseks, kui juust asjaolu tagajärg, et ametiühisused igal pool end olid juutnud maksma panna. Seda asjaolu kindlitawad ka jündumused alates 1922 a., kus töölisklassis nõrgenes nii rahakurssi langemise, tur-gude raskuste tagajärjel kui ka jelle tõttu, et töölise eneste keskel lahkelid ja wastolud tekkisid jne. jne. — millega kõige tihemas ühenduses oli tööpäelga langemine ja tööpäewa pikenemine. Ka kõige paremad jeadused kaotawad oma wõimu, kui töölisklassi jõud nii juur ei ole, jeaduse täitmise järele walwata ja jeaduse läbi-wiimist teostama fundida.

Jee ei tähenda muudugi, nagu eitataks jeeaga rahwuswaheliste lepingute ja korralduste täht-

juust, kui tõendatakse, et hoolimata mõlematest, on 8 tunni tööpäewa küsimus teatawa määrani wastawa maa ametiühisusliku liikumise seisuforra mõddupuuks. Kui jee on tõsi, siis ei jaa jalata, et rahwuswaheline ametiühisusline liikumine wiimastel aastatel pinda on kaotanud, mille ka peab tagasi wõitma.

8 tunni tööpäewa **kultuurilist** tähtjuust meesti tõestama hakata, on enam kui üleearne juba ka jellepäraast, et 8 tunni tööpäewa **majandusline** tähtjuus nii teadusmeeste kui ka töösturite seas kaswab. Jee ei tähenda muudugi, et wiimased jellepäraast igalpool wabatahtlikult tööpäewa liihendamisest läbi wiitfid.

Mis jotsiaalalal jaawutatud, on raskete wõitluste wili, on wisa ametiühisusliku organiseerimise ja heitlemise tulemus. Mida tugewamaks meie ametiühisuslikult kaswame nii liigete arwu, nii rahaliste tagawarade, nii liigete teguwoime kui ka wõitluswalmiduse poolest, mida tihedamaks ja usaldusrikkamaks muutuvad rahwuswahelised töölisklassi jide-med, mida enam ühe tööstusala töölised teise ala töölisi ning ühe maa töölised teiste maade töölisi walmis on toetama, jeda juuremad ja kiiremad on tagajärjed, mida meie wõime jaawutada.

Jee päew, mil 25 aasta eest rahwuswaheline ametiühisuste liit ajutati, kogemused, mis meie jelle aja keskel omandanud, eriti wiimastel aastatel, peaksid meid kõiki õhutama, fogu jõuga meie ametiühisuste kindlustamiseks ja tõwendamiseks ja rahwuswahelise kui ka rahwuslise ühinemiseks töötama — hiilidõnaks jeades — **kahesjatunni tööpäew fogu maailma töölisele!**

Mõned arwud töökaitse kommissaride tegewusest.

Meie töökaitse on aasta aastalt ifka rohkem ja rohkem laienema hakanud, kuigi töökaitse jeadused wifad ilmuma on ja olemasolewaidki teatud ringfondades katjutakse nii jeketada, et nad õige wäikeste tähtjuse omawad.

Laienemist näitawad töökaitse kommissaride aastaaruanded.

Meie ees on wiimane j. o. 1925 a. aruanne. Sellest näeme, et ettewõtete õjekoheje jarel-

walwe alla arwamine tugewasti on edenemud. Nii oli 1921 a. töökaitse kommissaride õjekoheje jarelwalwe all 780 ettewõtet, 1922 aastal 936 ettewõtet, 1923 a. 1885 ettewõtet, 1924 a. 2.148 ettewõtet ja 1925 aasta lõpuks 2.854 ettewõtet.

Jee kaswamine on juindinud peaaesjalikult wäiketööstuse arwel.

Kuna tööstusettewõtted haigefasja alla junduslikult ainult siis käiwad, kui neis ametis

wähemalt 5 töölisi, on finnitussametitele siiski luba ka vähemaid ettevõtteid haigekassa alla arvata. Seda luba on finnitussametid viimajal ajal hakanud ka ohtrasti käitama ja ka wäikeid ettevõtteid haigekassa alla arvama. Wõib peaaegu kindlalt ütelda, et praegu Gestis kõik wäiketööstused, kus vähemalt 2 töölisi ametis, haigekassa alla kuuluvad. Ühes ettevõtte haigekassa alla arvamiseega, arvab tema ka töökaitse komisjar oma järewalwe alla, millega ka seletataw jarnane juur järewalwe alla wõetud ettevõtte arwu tõus. Wäiketööstuse haigekassa alla kui ka töökaitse komisjari järewalwe alla arwamine on wäga loomulik ja soovitatav. See on tee walmistamine uuele üldisele haigusfinnitusseadusele, mis ikka kord kindlasti ilmuma peab ja ka ilmub kõigi tagurlaste tagakuulamisest hoolimata.

Kuid töökaitse komisjaride järewalwe alla arwatud ettevõtete arwu ei ole juurenemud ikki olemasolewate arwel. Nagu kuu aruanneest näha, tuleb pea iga kuu uusi wäike- ja kesktööstusi juurde. Seda näitab ka töölaliste arwu, mis viimajal ajal tõusma on hakanud. Nii oli töökaitse komisjaride järewalwe all olemates ettevõtetes töölisi ja teenijaid: 1922 a. 31. detsembril 35.506, 1923 a. 31. detsembril 42.288, 1924 a. 31. detsembril 39.752 ja 1925 a. 31. detsembril 44.608.

Komisjaride wahetalitust on töölised tarwitanud 1925 aasta jookjul 2.767 juhtumisel, 1922 aastal oli see arwu 2.508, 1923 a. 2.956 ja 1924 a. 3.009.

Juhtumiste arwu, mil töökaitse komisjaril oma wahetalituse läbi korda läks töölisi ofalt ehk täiesti rahuldada, oli 1922 a. 1.788, 1923 a. — 1.845, 1924 a. — 1.853 ja 1925 a. — 1.461 ehk wastawalt protsentides: 1922 a. — 70%, 1923 a. 62%, 1924 a. 61,8% ja 1925 a. 60%.

Nagu jellest näha jääb lahendatud asjade % iga aastaga vähemaks. See näitab selgesti, kui hädasti meil tarwis oleks kohtupidamise korda muuta ja konfliktide lahendamist kohtute kätte anda.

Pea kuigil ilmas ei ole, et töökaitse ametnikud konfliktide lahendamad tööandjate ja töölaliste wahel. See nõrgendab wastawa ametniku autoriteeti ja on ka töölisele kahjulik, sest töökaitse komisjar ei saa kõige parema tahtmise juures tööandjale midagi peale jundida, kui töölise nõue puht kirjwiil (nõudmise) iseloomu kannab, kuigi komisjar selgesti näeb, et töölisel õigus on. Komisjar, kui administ-

ratiwametnik, saab ainult soovitada kokkuleppida. Nõhtus on aga teine asi — kohus wõib tööandjat otse jundida töölise nõudmist täitma, kui töölisel õigus on.

Et juurem oja tööliste kaebustest puht erandnõudmise iseloomu kannawad, jeda näitawad ka töökaitse komisjaride aruanded. Nii oli konfliktide palga mittewäljamaksimise wõdi finnipidamise pärast 1922 a. 1.144, 1923 a. — 1.717, 1924 a. — 2.123 ja 1925 a. 1.915. See on üle 50% kõigist konfliktidest igal aastal. Sarnastes konfliktides ei saa aga töökaitse komisjar midagi teha ja jarnased konfliktide lahendamised jegawad töökaitse komisjare nende otjekohesetes ülesannetes, mis wägisi tiikwad hooletusesse jääma. Kui need ei ole aimuikgi erandnõudmise iseloomu kandwad konfliktid. Sarnaseid on küllalt weel. Nii, näiteks oli konfliktide töölt lahtilaskmise pärast enne palgamise tähtaja lõppu ehk ilma ülesütlemata: 1922 a. 283, 1923 a. 337, 1924 a. 331 ja 1925 a. — 328. Need konfliktid kannawad ka puhtkirwiil iseloomu. On weel teisi jarnaseid.

Töökaitse seaduste täitmine on 1925 a. halwenenud. Töökaitse komisjarid olid sunnitud töökaitse seadustest üleastumise eest, mis ilmüks tulid 1925 a. jookjul märkusi tegema 2.533 korral ja protokolle 289 korral. 1922 aastal olid wastawad arwud 1.238 ja 269, 1923 aastal — 2.343 ja 271, 1924 aastal — 2.246 ja 202.

Töökaitse komisjaride protokollide põhjal on tööstusettewõtete juhatajaid trahwitud wakenema töökaitse komisjari ja kohtu poolt 1922 a. 536.550 margaga, 1923 a. — 200.000 margaga, 1924 a. 533.400 margaga ja 1925 a. 527.500 margaga.

Streikide arwu oli ka 1925 a. õige wäikene, mis seletataw muudugi meie töölise organisatsioonimatu ja meil walitsewa tööpuundusega. On ju wõimata streikida, kui tööandjal kerge on tööta töölise seast streikijate asemele uusi leida.

Streigid mis 1925 a. jookjul ette tulid, kandfid kõik wäiksemat iseloomu, neist tulid ette 6 Bene-Balti laewatehases. Wõikide sealjete streikide põhjuks oli korratu palgade maksimine. Üldse oli streike 17. (1922 a. 25, 1923 a. 34, 1924 a. 15).

Ei ole huwitujeta ka märkida, kui palju on palga töölised kätte saanud töökaitse komisjari wahetalitujel, ilma, et neil oleks tarwis olnud kohtusse minna. Need arwud on järgmised: 1923 a. 5.758.344 marka 30 penni, 1924 a.

8.725.728 marka 1 penni ja 1925 a. 7.463.758 marka 27 penni.

Saigefasjad on töökaitse komisjaride kaudu ja viimaste nõudmisel politsei kaudu fätte jaanud 1923 a. 5.119.049 marka 14 penni, 1924 a. 13.771.678 marka 24 penni, 1925 a. — 13.380.037 marka 16 penni.

Remideerimiskäitused ettevõtetesse on töökaitse komisjarid ettevõtnud 1923 a. 1.426, 1924 a. 1.436 ja 1925 a. 2.067.

Ragu neist arvudest näha, ei ole töökaitse komisjarid aasta jooksul kõigis ettevõtetes 1 ford käinud, seda on seganud just asjaolu, et taebtuste lahendamine palju aega ära võtab. See aga ei ole loomulik. Töökaitse komisjari kõige esimeseks ülesandeks on just kohapeal järelevalvata ettevõtetes, kas seal täidetakse töökaitse seaduseid, kas töösturid vastavad jani-taarjetele nõuetele, kas masinad on varustatud kaitseabinõudega jne. Siegi võjети tuleb töökaitse komisjaril ettevõttes käia vaatamas, kas ei

rifuta naise ja laste võtöö keelu kohta käivat seadust. Võjeteid järelevalve käike on ettevõtetud 1925 aastal 36 korral.

Vjalt jebab ka intensiivset töötamist asjaolu, et raioonid dige laialised. Ühe ettevõtte remideerimine võtab tihti terve päeva ehk rohkem, sest tuleb võita hobujel või jalgrattal ½—1 päev enne, kui kohale jõuab. Nii näiteks Valga jaoskonnast kujukile Petjerimaa nurka, näit. Laurasse, või jälle Saapjalust Rihelkonnale (Saaremaal), Narvast Zifakule jne. Wähendada raioonisid ei ole niidugi võimalik, sest ettevõtteid on vähe, nii et praegu ei ettevõtetate arv iga komisjari kohta väiksem on, kui Lääne-Euroopa riikides. See on tingitud meie rahva arvu hõredusest. Just nendes raioonides, mis oma territooriumi poolest kõige suuremad, on kõige vähem ettevõtteid (IX raioon — jaared ja Läänemaa, VI raioon — Valga, Võru—Petjerimaa).

S. N.

Mõned jooned ametiühisuslisest liikumisest Lätis.

Ametiühisuslise liikumise põhjioon on võitlus kapitali lisakasu normi pärast.

Võitluses on faks üksteise vastu käivate huvidega seltskonna tihti. Töölised võitlevad eestkätt tööpäeva lühendamise ja töötasu kõrgendamise eest. Töösturid, vastupidi, tahavad tööpäeva võimalikult pikema ja töötasu võimalikult madala hoida.

Madal töötasu ja pikk tööpäev on tihedalt üksteisega seotud ja üksteisest äraolenevad. On ammu juba teaduslikult tõendatud, et töölisel, kes lühemat tööpäeva kasutab, ka kõrgemat töötasu saavad ja neil üldiselt paremad elamistingimused on. Wähem arenenud maadel, kus toorest tööjõudu küllalt ja edawalt saadaval, on ettevõtjad rohkem tööpäeva lühendamise kui töötasu tõstmise vastu. Ja seda täite teadmise, sest ta teab, et kasulik on töölisele töökodades võimalikult kaua finni pidada, kui talle aega ja võimalust anda enda arendamiseks, teadmiste täiendamiseks ja teiste oma mõtte- ja seijuforra ofalistega kokkusaamiseks, organiseerimiseks. Maadel, kus tööstus arenenud, masin inimestele äärmiselt jõpingutust nõuab, on ka kaugemal nägewad töösturid tööpäeva lühendamisele huwitatud. Sellega on masin, milles töölisel aastaid tagasi enda waenlast nägid, töölistele võitluses tööpäeva lühendamise eest kasulikuks saanud.

Kui meil Cestis töölisel esinewad palga kõrgenduse nõudmisega, vastavad tööandjad kõigepealt, et liiga vähe aega tööd tehakse, kõigest kuus—kahelja tundi päewas. Töötasu kauem, siis teenitakse enam. Ka meie tööandjatel on tööpäeva pikemaks venitamine samuti südamele, kui palga küsimus. Ka meie töösturid — ärimehed kardawad waba, arenenud, organiseeritud töölist, teenijat, ja sellepärast kurdetakse lühikese tööaja pärast ja püütakse mitmesugustel ettekäändetel tööpäeva pikendada ja mitmesuguste abinõudega 8-tunnilise tööpäeva seadusandlilisel teel maksapanemist takistada. Pikk tööpäev, alatoitlus jne. muudab tööliste-teenija tööloomaks, nürimeeliseks, hoolimatuks, kes igasuguse organiseerimise katse peale lootusetult käega lööb.

Nii samuti kui kaugemal nägewad töösturid 8 t. tööpäewaga kui möödapääsemata põhjega leppida püüawad, on ka ärksamad töölisel ammu selgusele jõudnud et ettevõtjate „lahket pakumist“ pikema tööpäewa kaudu endale lahendamal elamise võimalust soetada, vastu võtma ei pea, waid selleasemele endale koondamise võimalust soetada tuleb ja juba nende koonduste kaudu elamise võimaluste parandamisele asuma peab. Ettevõtjate koonduste-ühisuste wastukaaluks seawad töölisel-teenijad omad kutseühisused. Nii on igal enam-wähem arenenud maal. Ka meil Ces-

tis ja meie lähematel naabritel sõdade ja rewolutsiooni all kannatanud endiste Suur-Bene riigi osades, praegustes iseiseiwates demokraatlistes riikides nii Lätis. Eriti Gestis ei olnud ennem rewolutsiooni mingisuguseid kutseorganisatsioonide, need asutati pärast. Gestis ei ole nemad seni veel mitmesugustel põhjustel palju olla saanud. Paremas seisukorras, on meist Läti töölised. Läti töölised-teenijad on oma ametiühisuste võrgu üle maa laotanud, mis tegutsesid sõjajärgsete suurte tagajärgedega. Neil on oma üleriikline ja linnade ühingute keskkojad. Kuna meil ühikud waewalt hinge sees hoidwad ühingud siin ja seal laiali pillatult tegutsesid.

Lätis, nii kui ka teistes rajariikides, kannatas tööstus sõjajärgsete all, ühes sellega ka pillati töölisklassi laiali, kuid nemad on suutnud endid koguda ja maksma panna ettevõtjate ees. Kuidas nad seda kätte on saanud, peaks ka meie töölisi huwitama, sellepärast peaks meil ühingud tõsiselt kaalumisele võtma mingisugust õppereisi Lätti ettevõtta, et lähemalt waadelda nende organisatsioonide iseloomu ja nende taktikaga endid tutvustada. Kulude katmiseks peaks teid leitama. Nii kui teada, tegutsesid Lätis kahte liiki ühingud. Ühed, mis kutsete järele ühendawad ja teine üldühing, mis kõik tööpalgast elawaid ühendab, mis jaguneb sektiioonidesse kutsete järele ja osakondadesse linnade järele. Läti ametiühisuste hääleandjate järele, neid on neil arwult kuus, läti- ja wenekeeles, on ühingud lühki kõik tööalad koondatud, misjagustel väga laialdajad wäljawaated massi organisatsioonides kujunemiseks.

Läti töölise üldühing asutati 20. oktoobril 1922 a. asutajateks olid töölised, kes ennem koondusid Läti ametiühisuste keskbüroo ümber kuid ühingute lagunemisega, osalt sifemiste lahkelibide tõttu, tekkis töölise seas organiseerimise tarwidusest wälja minnes mõte ühinguid asutada tööstuste järgi. Ühingu asutajad põhjendawad ühingu asutamist jeeaga, et Lätis tööstus liiga wäike ja sellega kutsealade järele korraldud ühingud liikmete arwu poolest wäikesed ja rahaliselt nõrgal alusel on. Läti üldühing ühendab kõik neid palgalisi, kellel ühinguid ei ole. Üldühing jaguneb kutsete järele sektiioonidesse ja asukohtade järele osakondade järele, kuna üldühing ise keskbüroo kaudu kõikide kutseühingutega ühenduses on. Üldühing ei ole poliitiline or-

ganisatsioonitajamas mõttes mis on wiinud ühingud, nii kui minewik näitab, lagunemisele ja häwinemisele.

Esimisel asutamise koosolekul oli 97 inimest mitmest tööstuse harust töölisi, ametnikke ja teenijaid. 7 kuu jookkul awas ühing 9 osakonda, kellel kokku 1500 liiget. Ühingul töötawad ajalehetöölise, riigitöölise, tiserite, rätsepate, kontoritöölise, metallistide, äriteenijate jne. sektiioonid. Ühingu liikmeid kohustati tellima ühingu hääleandja. Esimene üldühingu kongress peeti Riias 17. jaanuaril 1924 a. Saadikuid koh-tadelt 21, kes esitasid 2100 liiget. Osa võtsid esitajate kaudu üheksa osakonda, kuna 4 osakonna esitajad puudusid. 1923 a. algul on ühingul juba 2600 liiget, 14 osakonda, 10 mitmesugust sektiiooni. Ühing on wiinud läbi rätsepate, naha-, klaasi-, puu-, kuu-, riigi-, ja autotöölise, tiserite jne. streigid Riias, Liibawis, Miitawis, Tukkumis. Ühingu wahalitusel on saadud palgakõrgendusi, kinnitamisi haigekassas Riias ja teistes prowintsi-linnades. Ühing on rahalist toetust andnud jurma puhul, juriidilist abi jne.

Peale ülemal nimetud üldühingu tegutsesid veel mitmed ühingud, keda juhitasid ühest keskkojast nii kui, raudteelaste, postite, telegraafite, telefoni teenijate, merimeeste, maotöölise, trükitöölise, ühingud ja kellel osakonnad üle maa. Teised ühingud on kohalike iseloomuga. Kuid mis suuremalt osalt ühendub Läti ametiühisuste keskbüroo alla. Wäike osa töölisi ja organisatsioonide, mis sel korral, kui Läti ametiühisusline liikumine kahes lagunes, koondus Riia keskbüroo alla, seda osa nimetatakse ka kommunistlikeks. Kol-lastesse ühingutesse, mis ka iseiseiwalt wäljaspool Läti keskbürood tegutsesid, kuulub õige wäikene profjent töölisi ja nende kase woolu mõju Läti töölise liikumise peale on õige wäike.

Läti ametiühisuslikest liikumisest annab meile põhjaliku ülevaate ametiühisuste wiimane, arwu poolest wiies kongress, mida peeti 17—18. aprillil k. a. Ennem seda on peetud üks konverents, (1920. a.) ja neli kongressi (1921, 1923 1924, 1925 a.) Seega võib Läti ametiühisuste tegewuse kestwust lugeda 1921. a. alates. Ennem tegutsesid ühingud olid parteipoliitilistes hõrumistes seistes, ei suutnud ennast kui ühine töölise pere

mafsma panna ühise keele puudumisel. Ühised kofujud filmanähtawast ajast, kus liikumine kahjeks jagunes. Nõndanimetatud kommunistiline ühing lahkus Amsterdami Internatsionaali põhijooni pooldawast woolust. Weel 1921. a. kongressil esinesid kaks woolu Moskwa ja Amsterdam, kuid peale selle asusid kumbki lahkus oma eesmärkide kasutusse. Viimasel möödunud kongressil tekkisid rääkimised kommunistlike woolu ettepaneku puhul — ühist wäerinda luua, s. o. Läti ametiühisuste keskbüroo ja Riia (kommunistlike) keskbüroo ühendada, kuid wiies kongress lükkas ettepaneku sel kujul, kui ta tehtud oli, tagasi. Kongress kujunes ametiühisuste seisnise tegewuse arwustawaks ülewaateks. Selgitati sihte, tekkunud wahkordi teiste töölise organisatsioonidega, seisukohta tähtsamates poliitilistes küsimustes, põhimõttelisi ja taktilisi lahkiminekuid ja tuldi otsusele, et tee, mida käidud — õige tee on. Wõib ainult olla, et seda pisut kiiremini oleks pidanud käima kui seda tehtud on. Läti keskbüroo alla on loonud 1. jaanuariks k. a. 17 ühingu, kellel 125 osakonda 16.900 liikmega. Liikmete arw kasvab iga aastaga. 1924. a. oli liikmeid 13.000, 1925 — 15.000 ja 1926 a. ligi 17.000. Kõige suurem ühing liikmete arwu poolest on raudteelastel (4559 l.), selle järele üldine ametiühisus (2575), trükitöölise (2336), posti-, telegraafi-, telefoni teenijate (1300). Suwitaw on, et keskuhingud ühendawad 84% keskbüroo alla kuuluwast liikmeist, kuna kohapealsed kõigist — 16%. See tõendab weel kord, et üldühingud elujõulisemad on ja rohkem usaldust ja poolehoidu töölise seas leiawad. Mõnes tööstuses on organiseeritud 50—95%, (trüki-, raudtee-, klaasi-, tramwai- ja posti-telegraafi-telefoni töölised).

Suur osa tööd organiseerimise alal langeb ametiühisuste häälekandja peale. Ametiühisuslike ajakirju on arwult 6; ja ilmuwate eksemplaride arw kuus 30.000. Kaks häälekandjat on ka rahaliselt nii hästi wälja tulnud, et 1. jaan. 1926. a. 158,50 lat. ülejääki andsid.

Läti Ametiühisuste Keskbüroo rahaline seisuford on hea. Wähese ettekujutuse annab juba 1925. a. läbikäik, üldse sissetulek 9.795,68 lat. ja wäljaminek 9.105,18 lat. ülejääk 1. jaan. 1926. a. 600,50 lat. Liikmemaksu on üldiselt 1925. a. 132.000 latti, kuna 1926. a. 1. jaan. on ühingute kapitalide üldsumma

145.000 lat. Kõige rikkam on trükitöölise ühing, selle järgmine — raudteelaste ühing ja kolmandal kohal — üldühing. Juba ainult 1925. a. on Läti Keskbüroo alla kuuluwate ühingute juhtimisel ja osawõtmisel läbi wiidud 53 streiki. Streikiwad töölised saawad toetust ühingute streigi kapitalidest. Läti Ametiühisuste Keskbüroo on tihedas ühenduses parlamendi jostialistlike rühmaga, seaduste eelnõud on ka kesknõukogus arutusel olnud ja ametiühisused nende kohta seisukohad wõtnud. (Tööta töölise kinnitamise, haigekassade, üüri, tolli, alaealiste töölise-õpilaste kaitse jne. seadused.)

Peardõhku panewad ametiühingud organiseerimise töö ja wõitluseks tarwimise wä kapitalide kogumise peale, milleks igal ühingul omad fondid ja peale selle Keskbüroo juures streikide keskkassa. Läti töölised on juba hulka de organisatsiooni tähtsust tunda saanud, sellest ka wastawad järeldused teinud ja asunud ühise wõitluskapitali loomisele Keskbüroo juures. Enam ei ajutata kitsaringilisi ühinguid ja ei koguta rahasid ainult oma kutseringide kassasse, waid ollakse arusaamisel, et kui ühel kutsealal ettewõetud streik wõiduga lõppenud, see üldist töölise wõitu tähendab, sellest on kasu tööliskommunistlikule üldise ja sellega kõigil neil, kes kaudiselt wõi otseselt wõitlusest osa wõtnud. Läti ametiühisused on kitsarinnalusest üle saanud ja tegelikult ühiseks pereks saanud ja ühise wäerinna moodustanud. Need woolud mis praegu lahus sammuwad, ühinewad ka peale, sest arusaamatused ja lahkhelid, nii kui ühingute kaswawast tegewusest näha, wähenewad iga päewaga.

Weel oleks nimetada, et ühingud on asutanud erikapitali, millest toetust antakse neile liikmetele, kes ametiühisuslike liikumise kasuks tegutsemise pärast kannatanud. Peale selle on korraldanud kursused, kus ametiühisuste tegelased tööle ette walmistatakse. Samuti on mõned ühingud wõimaldanud oma liikmetele Rahwuswahelise Ametiühisuste Liidu (Amsterdami) poolt korraldatud ametiühisuste tegelaste kurustest osawõtu.

See oleks wäga lühidalt ja kaugelki mitte kõiki külgi puudutaw kokkuvõte Läti ametiühisuslike liikumise, mis näitab kui kaugel meie Eesti töölised naabritest Läti seltsimeestest maha oleme jäänud. Kuid ühes ka näiteks misugune töö meil ees seisab.

13.—18. septembrini on rahvusvaheline ametiühisuste organiseerimis- ja kihutusnädal.

Seltsimehed, eriti meil tuleb neil päevil, kus kogu maailma töölised oma uut jõudude ülewaatust teevad ja seda juhust kiiremaks töölisperere koondamiseks tarvitavad, ka oma ametiühisuste ajutamist ja liikmete kogumist elustada! Meie ei suuda enam nii edasi elada! Töösturid ja wabrikandid on oma kasuahnusega meie hinge finni nõõrinud, on meie lapsed werewaejeks ja haigeks piinanud, meie wanad meeltheitetele ajanud. Meie tööliste elu on raskem kui pärisorjadel. Pärisori oli peremehe omandus, tema warandus, mille häwinemist peremees ära hoidis. Ta hoolitses oma orja eest nagu praegu korraist peremees oma töölooma eest hoolitses. Talle anti tarwilik toit ja kehafate.

Wabapalgalise tööliste hädad ja wiletsus aga ei liiguta ettewõtjat. Teda huwitab ainult kasu, mis talle tööline sisse teeb. Tööliste palgad on wäljajuremise palgad! Tahame meie aga inimwäärikult elada, siis tuleb meil oma jõud koondada ametiühisustesse ja oma jõuga omale paremad elamistingimused wõita. Olgu rahvusvaheline ametiühisuste organiseerimise kihutusnädal seks päewaks, kus meie oma tuumuse maha raputame ja kõik oma kohuseks peame ametiühisusega studa ja oma seltsimehi sinna kutsuda ja wiia. Kõik töölisorganisatsioonid walmistagu end ette, et meie tagajärjerikkalt suudaksime läbi wiia ametiühisuste kihutusnädalat ja rahvuswahelist ametiühisusliste liikumise 25 a. kestuse pühitsemist!

Riigipööre Poolas.

Suwitawa pöörde elas üle Poola. Piisjudski wõitis, ja wõis arvata, et see wõit pahempoolsete tugewamaks jõuks kujundamist tähendama pidi.

Olugugi, et jündmused Poolas näisid ootamatud, kuid neile, kes tähelepanelikult jälgisid Poola elu, ei olnud nad üllatusjeks. Kriis Poolas kaswas ja läks terawamaks iga tunniga. Ühel pool seisak tööstuses ja kaubanduses, rahafurxi langemine, tööpuudus, mille all kannatas üle poole töölisklassist. Teisel pool tahtejõuetu killunenud parlament, millel see parem kui pahem pool arwulisele pea-aegu ühesarnaselt tugew, kuid niisamuti ka ühesarnaselt jõuetu. Sjemise kindlustuse, mitte-ühtlase, koosolata koosseisu tõttu mille järelduseks wõimetus riiklises töös. Pikaldate majandusline ja poliitiline kriis kutsus rahwa laiemates hulkades suurt rahulolematust ja terawaid etteheiteid esile ja lõi „tugewa waltisuse“ meeleolu, kes „peab leidma wäljapääsu“ ja „raudse käega“ peastma maa äwardawat kokkuwarisemisest. Poola seltskonna parema tiwa meeleolu kujunes sõja-fashistlike diktatuuri poolbajaks, kes oleks kõik päewakorra küsimused töötawate kihide ja wäemusrahwuste kahjaks püüdnud otustada „tule ja mõõgaga“.

Skršchinski koalitsiooni walitus oli wi-

majeks katseks parlamentliste abinõudega fashismi tagasi hoida, mille teostamise wõimalused kaswasiwad algades Witase kabinetiloomise momendist. Fashismi tõelise wõidu ainusejeks tõeliseks takistuseks oli Piisjudski ja tema poolehoidjate wastuseis. Piisjudskil, kelle seljataga ei ole ühtegi kindralit, poliitilist erakonda, ja kes ise ei ole ühegi klassi esitaja, on erakorraline mõju ja kuulsus kui uue Poola eestkätt tema sõjawäe loojal ja juhil. Laiemad kihid — linna wäikekodanlus, talupojad ja ka proletariaat näeb temas rahvuslist kangelast, aga demokraatlikult mõtleja haritlastonnale on ta rahvuslik-rewolutsioonilise romantika kehastuseks.

Juhtides Poola S. P. paremat tiwa kuni 1914 a. on ta ammu juba katkestanud ühenduse Poola töolistega, kuna juhtides Poola sõjawäe ja olles Poola wabariigi president, tõendas ta küllaldajelt, et temal ei ole mitte tähtis sotsialismi teostamine, waid kodanlisa rahvuslise riikluse huwid. Selle peale waatamata on laiemates töölise kihides Piisjudski wastu suur usaldus ja poolehoid, kuna see weel suurem on sõjawäes, eriti alamate juhtide ja reameeste seas. Sellepärast, olugugi wormiliselt wõimust kõrwal, jäi ta ikkagi Poola kodanikkude pahema tiwa „kroonimata kuningaks“. Siit selgub, mikspärast parem-

19. septembril on kahekümnewiieaasta rahwuswaheliku ametiühisusliku liikumise kestwuse pühitsemine.

poolne diktatuur wõis wõita ainult Pilsjudskit „neitraliseerides“ ehk awalikus wõitluses ärritades. Wana wandelstlane ja rewolutzionäär ei jäänud kallale tungi ootama. Witakse kabineti loomise efinest jilmapiigust wõttis tema wastu järjult waenuliku ja wäljakutsuwa seijukoha, kutsus esile awaliku lõhe ja kokkupõrge, milles jäi wõitjaks. Wõitluse tulemused otjustasid sõjalised jõud, kuid ei ole mingit kahtlust, et alamfiht hoidis Pilsjudski ja tema polkude poole ja et wõidus väga suurt oja mängis raudteelaste streik, mis takistas walitjusele wägesid Warshawise wedamaist. Kaske on otjustada kui palju usufid organiseeritud töölised, ametiühijused ja sotsialistlik partei päästwat diktatuuri üleilbse ja Pilsjudski diktatuuri eriti, kuid seistes küsimuse ees — kas Pilsjudski wõi fahhifiline diktatuur eelistaswad loomulikult efinest. Pilsjudski wõit ei kõrwalda kriisi põhjusid, mis praeguses Poola riigikorras peitwad.

Poola ei wõi püsida kodanlik-kapitalistliku riigina, eriti weel naabruses nõufogude Wenega, kes fogu Euroopa sotsiaalistet forda wapustas, ilma põhjaliku maa reformita, millega oleks murtud poola mõisnikkude poliitiline wõim wabastades poola talupojad sotsiaalse ja majanduslise surwe alt.

25% Poola alamatest kuuluwad wähemusrahwaste hulka. Poola ei saa sijnemijelt püstawaks ja majandusliselt areneda muidu kui ta ei ole kindlustanud rahuliku koostööd kõikidele Poolas rahwastele: ukrainlastele, walge-wenelastele, juutidele, saklastele, leedulastele, maksima pannes rahwaste üheõiguslust ja autonoomiat. Lõpuks, Poola ei saa tasakaalu eelarwet ja püstaw rahakursi mitte ennem, kui ta ei kõrwalda alalist naaberriikidega sõrumise alghallikat, s. o. loobub imperialistlistest ja militaristlistest püüetest, mis sõjawägede ülespidamiseks määratud summasid nõuab.

Raugeleulataw maareform, wähemusrahwaste küsimuse otjustamine, militarismi piiramine — on küsimused, mille lahendamisest oleneb Pilsjudski walitjuse saatus.

Teoretiselt on selle programmi teosta-

mine täiesti wõimalik. Kõikide nende sihtide — töölised, wäiketalupojad, demokraatliselt mõtleja haritlaskond ja sõjawägi, kes kindlustasid Pilsjudskile selle wõidu, tihhe koostöö wõimaldaks, olgugi mitte ilma ägeda wõitlusega wiia läbi teatud uuendused milleta sijnemijult tugewat ja waba Poola wabariiki ettekujutada wõimata. Kas julgeb Pilsjudski peasjalikult need otjad sõjawäest ja haritlaskonnast, kes teda toetawad, täieliselt lahku lüüa ja lõpuliku wõitlusesse astuda poola mõisnikkudega, kõigi parempoolsetega? Ilma selleta ei ole aga mingisugune kaugemale ulataw maa-reform wõimalik.

Kas Pilsjudski ja wäikekondanlus, kes teda kui „rahwusluse idee“ apostlit wõimule kandnud, suudab lõpulikult lahti ütelda rahwusluse meeleolust, harjumustest ja marurahwuslusest, mis on sügawalt tekkisid juurdu-nud? Ilma sarnase lahtiütlemiseta on wõimata kaotada terawaid lõhesid rahwaste wahel. Ja lõpuks, kas jatkub Pilsjudskil, „Poola sõjawäe loojal“ poliitiliselt arusaamist ja on tal küllalt jõudu, et waatamata nendesamade oma poolehoidjate wastaseisumise peale, läbi wiia tuntawat wägede ja sõjawäe eelarwe wähenamist?

Tähelepanewad on ses suhtes sõrumised, mis nähtawasti, juba tekkinud poola sotsialistide ja Pilsjudski wahel tagurullsega otustawa wõitluse, seimi laialisaatmise jne. küsimustes. Diktatuuri nõuandjad püüawad mingisuguse kokkuleppe teel parempoolsete sõjawäelastega Pilsjudski walitjuse tunnustamist saawutada. Riigipõõrele, mis iga ühele arusaadawalt wäljaspool igasugust seaduslikkust püütakse anda seaduslikkuse ilmet ja diktatuuri, mis sijnemijelt mõeldaw on ainult kui praegu walitsewa parlamendi eitamine põhjendatse omawalitjuse seadusega.

Seega eesotsas uus walitus wanade parlamentlise jõudude wahekorradega; seega häwitakse eemale iga wõimalus tõsiselt põhjaliku sotsiaalse ja poliitilise forda ümberloomiseks. Seega on Pilsjudski „demokraatlise diktatuuri“ kaotus ette ära määratud.

Meie ei ole mingisuguse sõjawäelise diktatuuri pooldajad — kuid tõenäoline on, et Pils-

Judski väljaastumine muutub õõnsaks rewolutsiooniliseks käeliigutuseks, ajalooliselt üleliigeks kui ta peatab tee algul ja jõudude ümberkorraldamisega parlamendis ei kindlusta võitu. Minult peale seimi laialisaatmist ja uusi valimisi mis kindlustaks kaugelalatawate uuenduste läbiwiimiseks tarwisminewat enamust, jõutakse edasi parlamentlisse korra juurde tagasi minekus. Poola seltsimehed saawad sellest aru ja ainult sellega on seletataw nende arwustaw, näiliselt eitaw seisukoht Barteli walitsuse wastu.

Raske on näha mis teed lähed arenemine Poolas. Kuid üks on selge: Pilsudski diktatuur on Poolas demokraatlise korra püstitamise wiimane katse. „Wõit“ kofkuleppega paremale poole, oleks Poola bonapartismi arenemise üheks järguks, tema täieline läbikukkumine wiiks otseteed tagurliise, fashistilise diktatuuri juurde.

Sellepärast, kui arwustawalt ja ettewaatlikult ka neid võimalusi ja väljawaateid wõtta, Poola ja kogu Euroopa töölisklass ei ole tema läbikukkumises mitte huwitatud, waid peab püüdma kõige tulusat, mida võimalik, kätte saada.

Sisemiselt mitte lõhkudes, waid tõugates edasi peab töölise klass suruma seda kindlale ja otjustawale seisukohale, et ühendada effi-waid ja kõikumaid töeliseks töölise, talupoegade ja haritlaste rewolutsiooniliseks koonduseks. Sellega on ka äramääratud Poola naaberriikide, eeskätt Rõukogude Wene töölise ja keskmise kihi talituswiis. Oks määratu poliitiline wiga ja kuritegu arenemise käigu wastu Poolas ja kõiges Hommiku-Euroopas, kui nõukogude walitsus piiriäärsete sõjaliste segadustega ehk komminterni kaudu Poolas

enejes tekkitatud segadust tarwitades langeks Pilsudski poolt algatud liikumisele peale.

Ka Wene suuruste teada on Poola kommunistiline liikumine nii nõrk ja lootusetu, et wõimata põhjendada Pilsudski diktatuurile wastu seadmise võimalikkust. Sarnane poliitika olgu ta awalik wõi warjatud, oleks Sikorski ja Halleri fashistilise diktatuuri otseteene toetamine. Wene rahwuslaste kartused, mis seotud Pilsudski wenewaenulikkusega langewad ära, kui meeldetuletada Pilsudski ja temale lähedal seiswate sõjawäelaste arenemiskäiku ja sellest tulenevaid teadaandeid.

Poola töölise wäline rahu, järelekaalutud kuid aktiivne ja otjustaw teguwis on minimaalsed tingimused, et „Pilsudski katse“ wõiks neidki wäikseid võimalusi, mis tal wõiduks olemas, kasutada.

Nii käsitab sündmust Poolas P. Abramowitsch „Sots. Wöstr.“ 22. mai numbris. Kirjutuses nimetud kofkuleppe parempoolsetega on teatawasti teostunud. Uus president waliti seaduslikult seimi poolt, mida Pilsudski tõenduse järele rahwas wihtab ja mille laiali saatmise täitja Katak wahet pidamata saab. Samuti jäi ka walitsuse juht Bartel, kelle wastu Pilsudski eriti kallimata oli ja suurem osa tema kabinetil liikmetest walitsuse edasi. Ka põhiseaduse muutmiskawad ei ole sotsialistidele wastuwõetawad ja ei ole demokraatia väljarendamise ja töölisklassi jõu koondamiseks mõeldud. Nii on Poolas oodatud „demokraatlik“ tagajärg Pilsudski pöördel tulemata jäänud. Selle wastu on saawutatud „kofkulepe“ parempoolsetega ja seega terwe liikumine liiwasse ummistunud.

Rahwahääletus würstidele tasu asjus Saksamaal.

1918. a. rewolutsioon andis poliitilise wõimu demokraatlikelt mõtlejate kätte. Loomulikult ei jäänud endised walitsejad, oles kõrwal riigi aparadi juhtimisest, rahule tekinud olukorraga, waid kasutasid walitsewate erafondade effisamme oma huwide kohaselt. Esimestel aegadel peale rewolutsiooni jäi selleaegsetel walitsejatel, wõib olla wõitwate parteide jõudude ülehindamise tõttu, nii mõnigi korraldus ja seadus andma-

ta, mis wajaline oli. Loodeti seda pärast tagant järele teha, kuid ei nähtud ette et wõim nende käest ära libiseda wõib. Kodanik nuri- ses ja imestas, ega suutnud aru saada, miks sarnane tagasihoidlikkus seadusandluses. Walitsewate parteide ülehindamisest olenes ka ühest poolt äärmise pahema tiwa mõju tõus, mille tagajärjed Saksa töölisklassi liikumise peale weel praegugi kaabunud ei ole, mida näitab ka endiste würstide ja walitsejate waranduse

tasuta wõrandamise seaduse rahwahäälendamise ajal kommunistide ülesastumised, ja teiselt poolt parempoolsete mõju tõusu, kes juhuft ei jätnud kasutamata, et rewolutsiooni aegne walitsus mitte kohe tasuta wõrandamise seadust läbi ei wiinud ja omalt poolt taju nõudmistega esines. Teades walitsuse seisukohta tajufüsimuse asjus arwasid parempoolsed, et nüüd paras aeg on tajufüsimuse lõpuliikuse otsustamiseks, kuid ekfiti suuresti. Oldi juba hiljaks jäänud. Monarhistid arwasid dieiti, et nõudmistele esitamiseks wiimane aeg on, et võimalik on ära kasutada veel sotsialistide ja kommunistide lahkuminekuid hääletamiste puhul nii tähtsas küsimuses, nii kui see sündis Hindenburgi walimiste puhul.

Kõik tunnused näitawad mõlema töölispartei lähenemise poole, seega oleks parempoolsete kawatjuste läbiwiimine tulewikus märksa raskestatud, kui töölispere üksmeelselt esineb.

Taju maksimise poolt olid kõik parempoolsed erakonnad, kiriku würtid hulka arwatud. Oma huwide läbiwiimiseks tarwitati kõik lubatud ja lubamatu abinõud, nii kui Hindenburgi awalik firi, millest riigipäewal nii palju räägiti ja mida walitsus kaitsta ei suutnud, edasi von Müldneri üleskutsele allkirjade kogumise lugu jne. Ehk küll tasuta wõrandam-

mise seadus rahwahäälendamisel tarwilist enamust ei saanud, teawad ometi walitsus ja wõitjad erakonnad et see wõit — wõit ei ole. Kui esitatud seadus rahwahäälendamisel sai kõigest 14½ miljoni häält ja läbiwiimiseks puudu jäi 4 miljoni häält, siis teab ometi iga saksa kodanik, et nende seas kes hääletamisele ei tulnud mitmesuguste ähwarduste ja surwe tõttu, kaugeft üle 4 miljoni neid on, kes tasuta wõrandamist nõuawad. Kes 2—3 miljardi maksimise oma endistele rõhujatele rahwa raha raiskamist ja wabariigi wastajele fihutustööks rahalise toetuse andmist näewad. Rahwahäälendamine ei otsustanud küftmust lõpuliikult, seda peab veel arutatama riigipäewal. Arwatawasti ei sünni see nii pea, sest sotsialistid nõuawad riigipäewa laialisaatmist ja uue walimist. Sel puhul awanewad awaramad võimalused fihutustööks, parempoolsete kaotust uutel walimistel ei ole raske ette näha. Waranduste tasuta wõrandamise seaduse hääletamise puhul kaotasid kodanlike rühmad, nende oma tõenduste järele, umbes 5 miljoni häält. Kui see wõis juhtuda parempoolsete metfiku surwe ja ähwarduste puhul awalikult hääletamisel, siis on uue riigipäewa walimiste puhul osawõtmine hääletamisest palju kergem ja tagajärjed peaksid parempoolsetele veel walusamad olema.

Wabariigi Walitsuse deklaratsioon.

· Selmises numbris meie kuufirjas juhtisime juba tähelepanu sellele, et praegune riigikogu pahema tiiva ning eestkätt töölise kaotust tähendab. Ssegi tööerakond on praegustele riigi peremeestele „liig“ pahempoolne. Usunifud on endid täiesti wana potipõllumeeste ree ette rafendanud ja kõik need kehwikute häälled, mis nad oma petlikkude lubadustega kokku hankisid; kapitali suurmogulile ohwriks toonud.

Parempoolne riigikogu — parempoolne walitsus ja samajugune töökawa, wõi deklaratsioon.

Töölise elujärje parandamist, töökaitse seaduste arendamist, tööpuuduse wastu wõitlemist — kõike seda otsid asjata deklaratsioonis. Minult siin seal on töölise nimetus kogemata ära efsinud wabrikantide nõudmistele käftamisel.

Töölised jälgiwad juba üle aasta oma wanimete palganõudmist. On otse hale wadelda, kuidas wabrikandid higistawad, et leida põhjendusi palgaküsimusega wiitamisiks ja asja wenitamiseks. Kõige uuemaks wabrikantide ülesleiduseks oli, meie maksud olla liig keerulised (nad ei olewat just suured, aga neid olewat palju ja sellepärast tulewat neid ühtlasele alusele wiia), meie laenu protsent olewat liig kõrge ja meil ei lubata õpilase nime all nõrgemaid furnata. On täiesti selge, et need küsimused ülesse tõsteti selleks, et töölise palga asja edasi lükata ja otjekohesest wastusest kõrwale põigelda. Wabrikandid on sunnitud tunnistama, et nad töölisele näljapalkajad maksawad, kuid nad ei mõtlegi sellepärast oja oma ülemäärastest kasudest ohwerdada, waid tulgu riik jälle ja andku. Ei ole veel küll, et meie wabrikud

edawat puud, odawat tooresainet riigilt saavad, et nad igale ainele kõrged kaitsetollid peale on nõutanud ja seega oma kasuks kogu rahwale pearaha peale pannud — maksu riik nende orjadele ka veel lihapalka. Mlandagu riik oma laenudest protsent ja wähendagu töösturitele maksu.

Wabriku walitsused ei raatsi pennigi oma miljoniteist ohweradada. Tulgu jälle rahwas ja maksu!

Ja Teemanti walitus ruttab muidugi wabrikantide nõudmised oma deklaratsiooni mahutama. Deklaratsioonis seisab: „Maksusüsteemi tuleb lihtjustada, ühendades mitmeid maksu ühese, neid üle viies arusaadavatele ja kindlamatele alustele ja lõpetada maksustamist maksuametkonna ja komisjonide äranägemise põhjal.“ Meie wabrikandid igatahes ostawad oma tulused warjata ja selles asjas ei ole nähtawasti maksuametkond küllalt wastutulelik olnud — siis juu finni maksuametnikul ja komisjonil! Edasi: — „Elu maksuuse langemiseks tuleb kaasa aidata kaitsetollide järkjärgulise wähenemisega, kooskõlas meie tööstuse kandejõuga ja laenuprotsendi alandamisega, peaaesjalikult erarahaturul, selleks toodustades erapantade ühendamist, nende talitus kulude wähenemisega, korraldades wäliskapitali juurdewoolu eramajandusele“.

Justi hakkab peale! Tuleb kaasa aidata eluamaksuuse (see on: elukalliduse) langemiseks kaitsetollile järkjärgulise wähenemisega! Lugeja tööline võiks mõelda, ka see on asi. Parema pool muna kui tühi koor! Kuid kui meie lause teise poole ka ära loeme, siis selgub, et ka siin ei ole poollt muna, waid on jälle laiade hullude jaoks tühi koor! Nimelt võib neid tolle alandada ainult — „kooskõlas meie tööstuse kandejõuga ja laenuprotsendi alandamisega“! Meil kõigil on aga teada, et meie tööstusel nii väike kandejõud on, et ta oma orjadele inimwäärelist äraelamistki ei wõimalda ja et meie töösturid alatasta uusi tolle juurde manguwad. See „tööstuse kandejõud“ on müür, mille wastu meie elukalliduse alandamine puruneb. Ja siis laenuprotsendi alandamine erapantade ühendamise ja talituskulude wähenemisega, kui ka wäljamaa laenude juurdetoomisega! Walitus ei suuda oma ministeeriumiteski „talituskulused wähendada“ ja nüüd korraga hak-

kab ta erapantades seda tegema! Kas watsetakse pangad sotsialiseerida, wõi on mõni mõjuwam jurweabinõu olemas! Praeguse walitsuse juus on need laused küll sõnad, sõnad ja veel fõrd sõnad!

Nüüd tuleb ka kogemata fõrd töölise kätte: „Riigiametnikkude ja töölise palgaoluft tuleb wõimalikult (!) parandada ning kaasa mõjuda palgaolude parandamiseks ka eraettewõtetes“. Eks ole — töölise ja ametnikkude palkasid ei tule kiireks fõrmas parandada, sest inimesed ei oska enam kuidagi emal hinge sees hoida, ei, härra riigiwanem ja walitus arwawad, et neid palkasid wõimalikult parandada tuleb. Mis tähendab aga wõimalikult? See tähendab härra Teemanti keeles: lubada ju võib, ega see midagi ei maksa, aga palkasid tegelikult tõsta ei wõi, sest see ei ole ometi wõimalik, riigi raha kulub ju igasugu „fondideks“ ja eraettewõtetes ei raatsi oma ülemääraseid tuluseid ka kärelda lasta. Tähendab, ei ole wõimalik! Ja see eriskummaline lõpp: „kaasa mõjuda palgaolude parandamiseks ka eraettewõtetes“. Seejama härra Teemant, kes selle deklaratsiooni riigikogus ette kandis, kus walitus kawatseb mõjuda eraettewõtete peale ses sihis, et ka seal palgaolused parandatakse, tetas aga minewa talwel tööliswanematele, et walitsusel mingit wõimalust ei oswat eraettewõtjate peale mõjuda palga suurendamise suhtes, sest töösturid oswat puha wäljamaalased! Kummal riigiwanem Teemantil on siis õigus? Kas minewaaastasel, wõi nüüd äsja walitul? Töölisele peaks aga selle deklaratsiooni kaasa wõtma kui nad oma palga asjus riigiwanema jutule lähewad! Ei ole ehk üleliigne ka kõrgel kohal seisjatele nende lubadusi meelde tuletada. Üldiselt aga on töölisküsimused ses deklaratsioonis tagatrepile jäetud. Töö puuduse wastu wõitkemise küsimusest on ainult õõnsa lausega üle saadud: „Niisama loeb walitus tarwilikuks kõigeülgiselt abinõusid otsida, mis plaanikindlalt wõimaldaks talwel meie rahwa tööjõudu terwelt ära kasutada“. Tähendab, ainult — abinõusid otsida! Mis teha aga töölise ja nende perekondadega, kes töötä ja nälgiwad seni kui „abinõusid otsitakse“ — sellest mitte sõnagi. Rääkimata juba tööpuuduse wastu finnituseaduse läbiwiimiseft — niisugune seadus oleks ju praegusele tagurkisele walitsusele kui härjale punane rätik!

Siis on veel pifa deklaratsiooni lõpul lause ka sotsiaalseadusandluselt: „Sotsiaalpoliitikas — terwishoiu, hoolekande ja töökaitse alal tuleb tööd jätkata eelmiste walitjuse poolt ülesseatud põhimõtete alusel, oma tegewust nii jeades, et uuendused oleksid meie rahwa kandejõu kohased ja wastaksid ühiselulise õigluse põhimõttele ning korraldused töökaitse ja tööwahetordade lahendamise aladel määraksid ära wahetordi tööliste ja tööandjate wahel erapooletult ja õiglaselt, mõlemate poolte õjawõttel.“

Uwalikumalt tööliswaenulikkust wäljendada on tõesti raske. Paar rida kolme tähtsama laiade rahwahulkade huwide ala rahuldamiseks. Ja misjuguft kolm rida!! „Tööd tuleb jätkata eelmiste walitjuse poolt ülesseatud põhimõtete alusel“. Oma enda seisukohta neis küsimustes Teemandi walitjusel üldse ei ole! Misjugune on aga endiste walitjuse seisukoht? Meie mäletame hästi härra Kaarna seletusi, et meil töötä tööliste finni-tust tarwis ei olewat, sest päris tööpuudust, mida teadus tundwat meil ei olewat. Meil on mingi ebateaduslik tööpuudus ja see ei wääri mõitlust. Meie mäletame 8 tunnitööpäewa seaduse mahamatmist, põllutööliste tööaja ja palgaolude seaduse elluwimise katsete tagasilükkamist ja palgaalamäärä seaduse soolamist töökaitse kommisjonis! Siilgaw

eesfuju, mida praegune walitjus omale eesmärgiks seab! Edasi peawad uuendused müldugi rahwa „kandejõu“ kohased olema. Ja kõigile põllumeeste kogude poolehoidjatele on ju teada, et meie rahwas jõuab kanda Harju pankasid ja riigi kulla raistamist, s. o. riigiraha mahutamist „põllumeeste“ tuusjate ettewõtetesse, kuid wanade ja wäetite eest hoolekannet ja tööliste ning ametnikkude paljade tõstmist rahwas ei jõua kanda!

Peale selle peawad ka veel Teemandi walitjus uuendused töökaitse, hoolekande ning terwishoiu alal „wastama ühiselulise õigluse põhimõttele“, mis lõpu seletuse järele seda peab tähendama, et rahwa laiemaid hulkaõid seadustega rahwa- ja wõimumeeste eest kaitsta ei tule, waid kõik tuleb jätta waba kofkulepe asjaks! Las kurnatakse rahwast, see on ainult „ühiselulise õigluse põhimõte“, kus mõlemad pooled oma wahel „koffu lepiwad“, see on kus tugewam nõrgemat nii palju koorib, kui ta oskab.

See deklaratsioon näitab veel kord, kui nõrk meie tööliskond, meie töörahwas, meie kehwikud on! See deklaratsioon peaks uueks tõusejõuks olema töörahwa ühinemisele, et organiseeritud, tugew töörahwas wõimatuks teeks kildkonna walitjuse ja jarnase töölisshuwidele otse näkku löömise.

N. S. Tshaidse.

Lahkus elust 12. juunil Gruusia lugupeetum, filmapaiswam sotsialist, töölisklassi wabaduse eest mõitleja Nikolai (Karl) Semjoni p. Tshaidse. Elades peale Gruusia waldamist enamlaste poolt, pagulajena Pariisis, nähes suurte pingutustega saadud töö tagajärgede kofkuwarisemist ja paremate sõprade häwinemist, kaotas ainsaks filmapilguks elus tasakaalu, wõib olla, ainult sellepärast, et esimest korda tegelikust tööst tööliste seas wälja kistud oli ja — oligi lõpp. Tshaidset leinawad mitte üfti Gruusia sõbrad, waid kogu ilma proletariaat, eriti Wenese ja endise Wene riigi osades. Eesti töölisklassi peale ei ole Tshaidse mõju wäike. Igauks, kes poliitilist

elu jälginud, tunneb Tshaidset tema kõnede kaudu juba teisest Wene riigi wõlkkogust algades. Pärast 1917 a. rewolutsiooni on kõigis rewolutsiooni ajal loodud korraldustes Riigiwõlkkogu komitees, Petrogradi ja üleriiklises sõjawäe ja tööliste jaadikute nõukogudes, pärast enamlaste wõimu oma kätte wõtmist oktoobri kuus, Gruusia Wutawa Kogu presidendina jne. tegew ja lugupeetud.

Tshaidset ei ole enam. Kuid mälestus temast jääb kindlasti töölisesse piisima. Tshaidse maeti 15. juunil. Saatmas ligi 500 põgenejat wenelast, grusiinlast, armeenlast ja teisi.

Mitmesugused teated.

Raudteelaste ametiühisust ei registreeritud.

Nagu meie enimem juba tähendasime, majawad nii meil kui Lätis samad wene seadused riigiteenijate ja töölise streigi küsimuses. Lätis wõiwad aga töölised raudteel streike korraldada, meil ei tohi aga raudteelaste ametiühisuse põhikirjaski märgitud olla, et töölistel on õigus oma majanduslise seisjorra parandamiseks streike korraldada.

Raudteelaste ametiühisust ei registreeritud jellepärast, et põhikiri streike ette näeb. See näitab jälle kuiwõrd meie töölised nõrgemad on kui üegi meie naabermaa Läti töölised. Ka raudteelaste streigi õiguse küsimus ei ole muud kui töölisklassi jõu küsimus.

Raudteelaste ametiühisuse registreerimata jätmise puhul wõtsid wastu tööliswanemad järgmise protesti:

Tallinna tehaste ja wabrikute wanemate üldkoosolek kuuläs ära aruande raudteetöölise ühise mitte registreerimise kohta härra sieministri poolt, kus tagasilükkamise põhjuseks ette tuuakse asjaolu, et põhikirja § 2 p. 2 ette näeb streigi korraldamist ja juhtimist. See tegewus olewat raudtee töölise keskel nuhtluse seaduse § 1359^a põhjal keelatud, jellepärast arwesse wõttes 1) uue nuhtluse seaduse § 124 teist jagu ja 2) seltside, ühingute ja nende liitude registreerimiseaduse § 11, mille järele kriminaal-seaduste wastase sihiga ühingute ja seltside asutamine ei olewat lubatud. Sellega tunnistab hra sieminister streikide korraldamise ja juhtimise kaelakohtuliseks kuriteoks, mis kõigis kultuuri riikides on töölise kutseühisuste ülesanne majandusliku wõitluse alal.

Nimetatud asjaolusid arwesse wõttes, pöörab wanemate üldkoosolek riigikogu jstf. töölise rühmade poole ja palub töölise parteid kõiki wõimalusi ära kasutada, et Eesti töölisele jaoks kindlustatud need kultuurilised õigused, mis on kõigil teistel kultuuri maade töölistel see on — streigi wabadus.

Metallitöölise ametiühisuse esimene peakoosolek

peeti 8. juunil. Juba pikemat aega oli metallitöölise ühisus sulutud, kuna uut ei läinud korda asutada. Müüd on siis pika peale nii kaugele saadud, et ühing registreeritud ja tegewust alustanud. Üles on andnud endid liikmeks 141 töölise. Koosolekust wõttis aja 59. Peakoosolek määras liikmemaksuts ½% palgast, algades 1. juunist.

Juhatusesse waliti 7 liiget: Adler, Lepenit, Raal, Eilmann, Tulper, Luik, Sprenk.

Nõukogusse waliti: Maurer, Saar, Mets, Rask, Sauemägi, Pising, Winter, Kelberg, Piin, Tulmin, Torkon, Luugenberg ja rewisjoni komisjoni: Jld, Siob ja Peterson.

Tallinnas asutatud Töölise spordiselts.

Esimene peakoosolek oli 1. juulil j. a. Seega on algus pandud, jääb järele edasi minna. Kui suurend tagajärjed meie lähemad naabrid — läti töölised on saawutanud sell alal, olgu mõne sõnaga öeldud. 19. juunil k. a. pühitseb j. j. „Strandliku Sports un Sargs“ oma 5. tegewus-aastat. Ta on üheks tugewamaks töölisorganisatsiooniks Lätis. Liikmeid on umbes 4000. On meeste, naiste jne. osakonnad. Wõtawad osa rahwuswahelistest wõistlustest. (21. märts. Moskwas, Braunschweigis, Leipzigs jne.) See on Lätis. Millal jõutakse meil nii kaugele?

Streik Narwas.

26. juulil kell 10 homm. hakkasid streikima Narwa Kreenholmi wabrikus elektrijaama töölised, lukusepad, tiserid, plekisepad, turbiini töökoja lukusepad ja kangrusaali poolmeistrid, kes palgaförgendust nõudsid. Wabrikuwalitsus ei olnud nõus palgastid tõstma, tal on ju palju pagulast armuleiwa sõjajaid, kes töölise wewast hästi elada tahawad.

Kreenholmi wabrik on üks halastamatum töölise kurnamiskoht meie wabariigis. Mär-

Seltsimehed töölised ning ametnikud, toetage „Ametiühisuslist kuukirja“ tellimise ning kaastööga.

mijelt madalad palgad, toores ümberkäimine; wanad, eluaeg wabrikus töötanud töölised wiſataſje halastamatult wärawa taha. Gesdigustatud ja headel kohtadel on ainult põhjaläinud armeelased — wene mustasajalised, meie riigi wiſasemad waenlased.

Ja ometi kui streik lahti puhkes oli kohaliku garnisoni ülema esimene mure streigi ſekka ſegada ja streikijaid hirmutada ja ähwardada.

Meie wõimumedhed peakſid küll riigikaitſe küsimuſi tõſsemalt wõtma ja kõigepealt mitte endid ſegama riigikaitſe ja julgeoleku kaitſe nime all töölise ja ettewõtjate wahelistesse konfliktidesse, ſeda enam kui ettewõtja üliarumulik ja heatahtlik wene mustasajalistele on.

Kuid meie praegune kurſ on nii tööliswaeulik, et iſegi riigiwastaseid wõimalik on töölise wastu toetada.

Töölised on ka ſel puhul otſustanud protestiga pöörata wabariigi walitſuſe, riigifogu ja pahempoolſete rühmade poole.

Streikijaid oli esimesel päewal 92, hiljem ühineſid streikijatega weel 80 töölift, nii et kokku streikis 172 inimest.

Streikijate koosolek olewat otſustanud 29. juulil tööle aſuda. Sellest wõib järeldada, et ka ſel korral töölisel tarwilikku jõudu ei olnud oma nõudmiste läbiwiimiseks.

Kuid Kreenholmi wabrikuwalitſus on juba kümnete aastate eest püstitatud rekordile toore ümberkäimise juhtes töölisega truuks jäänud ja ka nüüd ei leidnud wabrikudirektor muud wastuſt töölisele, kui ſõimu!

Kuid loodame, et meie töölisel forda lähed ka ſellele härrale wiisakult õpetada ja teda ſundida ſellega arwestama, et tööline mitte üksi inimene ei ole, waid tähtſam tegur ühiskonnas, ſest tööline loob wäärtuſed, mis võimaluſe annawad iſegi ſel härral toreduſes elada.

Kui julmid meie wabrikandid on ja mis ſugune ſaatanliku mõnuga nad töölisele ifka ja ifka jälle tunda piüüawad anda, kui raskestes oludes töölisel töötada tuleb, näitafiſ teated, mis peale Kreenholmi wabriku streigi lõppu wabrikuwalitſuſe poolt teatawaks tehti. Wabrikul olewat ladud täis, wabrik jääwat ſeisema! See on wastulõõk streikijatele. Töölised, kui Teie nurifeba julgete nälja palfade

üle, ſiis ſurge hoopis nälga! Kas ei ole ſeeſama hirwitamine töölise üle, mis oli härra minister Westeli aegu, ſes awalikult ſeletas, et töösturid kaastundest töölise wastu oma ettewõtteid töötada laſewad!

Kas ei taha ka Kreenholmi wabrik nüüd töölifti uſkuma panna, et ta ainult ligimeſe armastuſe pärast oma tehaſel käia laſeb!? Wõib olla ka ſelleks, et direktoritele lubada töölise ſõimamigea omale aega lõbuſamaks teha?!

Et aga iga wabrikandi elulijem huwi on, wabrikuſse mahutatud kapitali tegewuſes hoida, et kapital protſente kannaks, et oſa kapitali (maſinad, tagawarad, tooresained jne.) ei häwineks — ſee meie Cestis aſuwatel töösturitel ei loe midagi.

Meie wabrikud töötawad aina ſelleks, et tööline näljapalka ſaaks ja et direktoril kedagi ſõimata oleks! Tõesti juured näljahambad need Kreenholmi wabriku direktorid.

Kuid needſamad teated näitawad ka, et wabriku ſulgumigea härradel „direktoritel“ mitte tõſi taga ei paista olewat. Taheti ainult weel forð fogu tööliskonnale wabriku „härrade“ tooreſt hirwet näidata, ja töölifti läbi lipu laſta, et agaramaid töölifti wälja praakida. Kuid töölised teawad ja tunnewad ſeda julmi moonutuſt oma igapäewuſes orjuſes küllalt hästi. Meie töölised ei ole aga kahjuks omale tugewaid organiſatſioone ſuutnud luua, mis ſarnaste „härrade“ takka üleslõõmistele piiri paneks ja mis õigel ajal töölisorganiſatſiooni ruſitaks käe „direktori“ weſiſe nina alla tõſtaks, et ta nii tihti ei unuſtaks, et tööline inimene on ja mitte ori.

—a.

Belgia ſammub eesrinnas 8 tunni tööpäewa konwentſiooni ratifitseerimiseſ.

Paistab, et Belgia eſimeſena 8 tunni tööpäewa konwentſiooni kinnitab ja ſeega wana tööstuſmaade wastuwäite häwitab, et wõimata olewat ſeni 8 tunni tööpäewa kinnitada, kuni ſeda teiſed juured tööstuſmaad teinud ei ole. See on wõimalik ainult ſeepärast, et demokraatlik enamuſ Belgias oma lubaduſi unuſtanud ei ole. Kui Boulliet ſelle enamuſe poolt walitſuſe juhtimige oma peale wõttis, ſiis teatas ta, et tema eſimeſeks ülesandeks on rahalift ſeiſuforda

terwendada, kuid see terwendamine ei tohi siin-
dida majaliste demokraatlike reformide arvel,
mis omalt poolt juuri rahalisi ohvreid nõuab.
See asjas toetasi jotsialistikid Pouillet käielikult.
Nende seisukohtadega kooskõlas mõeti ka parla-
mendis vastu iiriseadus ja tinawalge tarwi-
tamise keeluseadus ja veel muud.

Riisaks kinnitati nüüd ka peale üldiseid läbi-
rääkimisi Washingtoni konverentsioon 8 tunni
tööpäeva kohta.

Seda hääletamist tuleb kui juurt Belgia
töölisklassi mõitu terwitada: see on sündmus,
mis teiste juurte tööstusmaade teguviisi ja
wenitamispoliitika peale mõju avaldamata ei
jätä ning fogu tööliskonnale kasuks on. Belgia
esitusfogu hääletamine näitab, et 8 tunni töö-
päew nii jügawale juurdunud on, et tema kinn-
itamine teiste tööstusmaade poolt juba lähe-
mal ajal teostamist peaks leidma, et majandus-
elu korraldatud roobastesse juhtida.

Ja tõepoolest on ka viimaste andmete põh-
jal jalka tööminister jutujamisel Genfis prant-
suse tööministriga seletanud, et walitsusel ka-
watjus on 8 tunni tööpäewa ratifitseerimise
läbiwiimiseks wastawat seaduseelnõu esitada
riigipäewale. (S. G. B.)

Luxemburgi töölised saavad juwepuhkust palga edasimaks- misega.

Luxemburgi parlament wõttis vastu otsuse,
mille põhjal kõik tööstusettewõtted oma töölis-
tele peawad andma 12 päewa aastas juwepuh-
kust täie palga edasimaksimisega.

Euroopa laen inglise ameti- ühijuste liidule.

Euroopa laen inglise ametiühijuste liidule.

31. mail oli nõupidamine Amsterdami in-
ternatsionaali ruumes, millisest oja wõtsid rah-
wuswahelise ametiühijuste liidu sekretärid, üffi-
kute maade ametiühijuste liitude ja inglise
ametiühijuste liidu esitajad. Sel nõupidamisel
otjustati läbi wiia inglise ametiühijuste kes-
kõnufogu laen Euroopa ametiühijustelt. Laenu
tingimused olid kerged korraldada, tähtsamaks
oli, et inglased kohustuvad kiires korras laenu
tagasi maksma, kui wastawal maal omal raha
järele wajadus tekib.

Järgmisel päewal peale nõupidamist teatas
rahwuswaheline ametiühijuste liit kõigile ühi-

nenud liitudele laenu tingimused ja ettepaneku
jummasid Inglismaale laatma hakata.

(S. G. B.)

Ameerika tööstuse edu.

Ameerika kongressi liige Nyres'i andmetel,
on Ameerika kiutööstuse wabrikud praegusel
ajal uuemate majinatega warustatud ning selle
tõttu on nad seisukorras puuwilla palju oda-
wamalt walmistada, kui jeda India kõige hal-
wemini tajutud tööliised juundawad. Ülihea töö-
korralduse tõttu oli wõimalik töowiljakust tõsta
ja aineid nii odawaks teha, et isegi Indiasse
hakati Ameerikast puuwilla sisse wedama.

See ei ole veel kõik. Kiutööstusparunid os-
kasid Ameerikas läbi suruda kaitsetolli puuwilla-
jaadustele umbes 40% suuruses, ettekäändel,
nagu jünniks see töölise huwides. Nende tol-
lide maksimahakkamisest on muji edusamme jaa-
wutatud, nii et praegu üks tööline keskmiselt 24
kudumistelge käitaga juundab.

Kiutöölise ametiühijuste andmetel on wi-
maje 3—4 aasta jooksul töowiljakus juurel
määril tõusnud, kuna palgad kangeltki sel
määril tõusnud ei ole, nii et palgad nüüd veel
ainult 1½ centi yardi riide kohta wälja teewad.
(S. G. B.)

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Töö ja Terwis

Wäljaandja: Gestiama Haigekassade Liit
Toimetaja: L. Johanson.

„Töö ja Terwise“ ülesandeks on wõidelda töö-
liste waimlise seisukorra, tööolude ja töötingimiste,
üldise sotsiaalsete olude parandamise eest, selleks toob
„Töö ja Terwis“ selgitawaid kirjutusi töökaitse,
töölise kinnitamise, terwishoiu, hooletande ning
teiste töölise- ja sotsiaalküsimuste üle.

Tellimise hind: aastas 120 marka, pooles a.
60 marka, weerand a. 30 mrf., üffil nummer 10 mrf.
Tellimisi wõtawad vastu „Töö ja Terwise“ ka-
litus — Tallinnas, Latari tän. 15, kõik Gesti hai-
gekassad ja postiafutusjed.

Kuulutusje hinnad: 1 lhf. 2000 mrf., ½ lhf.
1000 mrf., ¼ lhf. 600 mrf. ja ⅓ lhf. 300 mrf. Teksti
ees 50% kallim.

„Töö ja Terwise“ ümber koguwad kõik haige-
kassade ajalised ja tööliised, kes iseteadlikult elust osa
wõtawad.

Et „Töö ja Terwis“ on praegu kõige enam loe-
taw tööliiselt, siis on kasulit temas ka kuulutusje
awaldada.

Wäljaandja Üleeestimaalise afutusje ning ettewõtete ameti. ja teenijate ühij. liidu esimees Artur Puusep.
Wastutaw toimetaja Alma Ostra-Dinas. Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trüff, Tallinnas, E. Tartu mnt. 61.